

BLACK IS BELTZA

Erraldoiaren komeriak

BLACK IS BELTZA nobela grafikoaren istorioa New Yorkeko 5. etorbidean hasten da, 1965eko urrian. Orduan, eta honokoa benetako historia da, Iruñeko erraldoiak *sagar handiko* kale ezagun hartatik desfilatu ziren, bi salbuespenekin, erraldoi beltza ez zuten dantzazazi, arraza bazterkeriagatik galarazi zitzaizolako. Manex Unanue euskalduna dugu fikziozko istorioaren protagonista, erraldoi beltza dantzazaztera New Yorkera abiatu da,

eta han dela, AEBetan geratzea erabakiko du. Abiapuntua hori izanik, Manexen edo *erraldoi beltza* ezizenez ezagun egingo den euskaldunaren istorioak garaiko gertaera, pertsonaia eta mugimenduak ezagutzen lagunduko digu, orduko giroa ezin hobeto deskribatuz.

Fikzioa eta erreallitatea nahastuz, Manexen eskutik ezagutuko ditugu: New York eta Velvet Underground; Harlemeko giroa, Black Panthers mugimendua eta Malcolm X; Kuba, Fidel Castro eta Che Guevara; Mexiko eta Juan Rulfo; Los Angeles eta Chicano Power mugimendua; Monterreyko musika jaialdia; Montrealerako Erakusketa eta Charles de Gaulle; Aljeria eta Cheika Rimitti; Vietnameko gerra; KGB, CIA eta MOSAD espioitza agentzien trikimailuak; Boliviako gerrilla eta munduko liberazio mugimenduak; droga psikodelikoak eta sexu askapenerako mugimendua; eta batez ere, garaiko musika, Otis Reddingen *Respect* abestia ardatz.

2009an jaso zuen Harkaitz Canok Fermin Muguruzaren deia, Iruñeko erraldoiak New Yorkeko 5. hiribidean agertu zirenekoa jasozten zuen egunkariko berria esku artean. “Argazki oinean irakur zitezkeen erraldoi beltzei desfilean parte

MARISOL RAMIREZ / ARGAZKI PRESS

Harkaitz Cano, Jorge Aldarete eta Fermin Muguruza.

hartzea galarazi zietela, arraza gatazkak tarteko”, azaldu digu Harkaitz Canok. Benetako istorio honek tiraka, Muguruzaren hasierako ideia, helduentzako animaziozko filma egitea bazen ere, “baloratu genuen pelikula egin baino lehen, pauso naturala izan zitekeela komiki bat egitea. Lanean hasi ginen bakoitz bere aldetik, batez ere garaia aztertuz, oso garai zurrunbilotsuak baitziren”.

Testuinguru historiko honetan, ez dira Euskal Herriko gertaera historikoen aipuak falta. Hala, 1967ko Donostiako Bertsolari Txapelketa aipatzen da nobelako pasarte batean: Xalbador bertsolariak, publikoaren txistuak jaso ondoren, “txistuak jo dituzute bainan, maite zaituztet oraindik” kantatuta, publikoaren txalo zaparrada eragin zutenekoa. “Herrialdeetako kontaketa paraleloak agertzen dira. Oso nobela internazionalista da, Manexek egiten duen ibilbidea 10 hiritan gertatzen delako. Aljer, Mexiko, Madril, Kuba, Los Angeles, San Francisco... Munduaren ikuspegi nahiko zabala ematen du, beti ere Euskal Herria kontrapuntu bezala agertzen dela”.

Black is Beltza espioitza istorioaren barruan, “euskarak badu bere garrantzia, Manex protagonistak,

telefonoz euskaraz hitz egiten baitu Iruñeko bere lagunarekin, eta elkarrizketa horiek espiaututa egingo dizkiote amerikarrek. Horrela, garaiotan euskara espioitzarako hizkuntza bezala erabili zela agertzen da”, Harkaitz Canoren hitzetan.

Nobela grafikoaren jatorrizko hizkuntza euskara izanik, gaztelaniaz, frantsesez eta katalanez ere argitaratuko da, hainbat argitaletxeren eskutik. Euskarazko nobela Fermin Muguruzaren Talka

transmedia zigiluak kaleratuko du, frantsesez –Angulemakomiki azokan izango da–, gaztelaniaz eta katalanez, Bartzelonako Bang Edicionesen eskutik argitaratu da, eta azkenik, Mexikoko Caja de Cerillos argitaletxeak edizio berezia egingo du. “Mexikoko Guadalajarako liburu azokan, Latinoamerikako azokarik garrantzitsuenengan, aurkeztuko dute eta bertan izango gara”. Jorge Aldarete argentinarra bada ere, Mexiko DFn bizi da egun. “Jorge oso ezaguna da Hego Amerikan, eta litekeena beste herrialde batzuetan, Argentinan edota Txilen, kale-erakusketak”.

Black is Beltza nobela grafikotik harago doan proiektua da, eta horixe bera erakusten du Bilboko Alondegian, otsaila bitartean egingo den erakusketak. Komikiko irudi handituak, garaiko filmak, argazkiak, musika eta nobela girotzeko erabili diren hemerroteka lanak ikus daitezke bertan. Bestetik, hainbat kontzertu, topaketa, hitzaldi eta film ikusi ahal izango dira datozen asteetan Bilboko hainbat aretotan, *Black is Beltza* nobelaren giro historikoa hobeto ulertzeko. ■

Myriam Garzia

